

ня самого виду *Homo sapiens*. Проблеми, які виникають з використанням високих технологій, завжди будуть актуальними. Суспільству необхідно не тільки визначити, в якому напрямку воно рухається й до яких ідеалів прямує, але й передбачити можливі негативні наслідки сценаріїв майбутнього, які можуть виникнути за умови подальшого вдосконалення й застосування в усіх соціальних практиках високих технологій.

Список літератури

1. Дротянко Л.Г. Масова культура і масова свідомість в умовах глобалізації / Л.Г. Дротянко // Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія: Зб. наук. праць. – К.: НАУ, 2013. – № 1(17). – С. 5-9.
2. Ягодзінський С.М. Гуманітарні інновації у просторово-часовому вимірі інформаційного суспільства / С.М. Ягодзінський // Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія: Зб. наук. праць. – К.: НАУ, 2013. – № 2(18). – С. 81-84.
3. Онопрієнко М.В. Дорожня карта високих технологій. Історико-наукові та філософсько-наукознавчі аспекти мегатехнологій знання суспільства: монографія / М.В. Онопрієнко. – К.: Інформ.-аналіт.агенство, 2011. – 359 с.
4. Ягодзінський С.М. Інформаційний простір глобальних мереж: соціально-філософський аспект / С.М. Ягодзінський // Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія: Зб. наук. праць. – К.: НАУ, 2012. – № 2(16). – С. 66-69.

Н. А. Ченбай

ЦЕННОСТНОЕ ИЗМЕРЕНИЕ ВЫСОКИХ ТЕХНОЛОГИЙ В ЭПОХУ ИНФОРМАТИЗАЦИИ

В статье акцентируется внимание на ценностных аспектах высоких технологий, на их связи с социальными и культурными факторами

Ключевые слова: высокие технологии, инновации, информационно-коммуникационные технологии, нанотехнологии, биотехнологии

N. Chenbay

VALUE DIMENSION OF HIGH TECHNOLOGIES IN THE INFORMATION AGE

The article focuses on the axiological aspects of high technologies in their relation to social and cultural factors

Keywords: high technologies, innovations, information and communication technologies, nanotechnology, biotechnology

5. Энциклопедия. Том 18. Человек. Ч.3. Духовный мир человека / Глав. ред. Е.Ананьева; вед.ред. Т. Каширина. – М.: Аванта+, 2004. – 608 с.

6. Нейсбит Д. Мегатренды / Д. Нейсбит / пер. с англ. М.Б. Левина. – М.: ООО «Издательство АСТ»: ЗАО НПП «Ермак», 2003. – 380.[4] с.

7. Високі технології, телекомунікації, розваги та ЗМІ. Прогнози розвитку галузей у 2013 році [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://www.deloitte.com/view/uk_UA/ua/press-ukr/press-releases/1d6ac311c073e310VgnVCM3000003456f70aRCRD.htm

8. Гиббс У. Синтетическая жизнь / У. Гиббс // В мире науки. – 2004. – № 8. – С. 46-53.

9. Инновационная экономика. – 2-е изд. – М.: Наука, 2004. – 351 с.

10. Хабермас Ю. Будущее человеческой природы / Ю. Хабермас; [пер. с нем.]. – М.: Издательство «Весь Мир», 2002. – 144 с.

11. Уайтхед А. Избранные работы по философии / А. Уайтхед; [пер. с англ.]. – М.: Прогресс, 1990. – 718 с.

12. Йойрыш А. Правовые аспекты генной инженерии / А. Йойрыш // Biomediale: Современное общество и геномная культура / Сост. и общ. ред. Д. Булатова. – Калининград: Янтарный сказ, 2004. – С. 53-59.

13. Назаретян А.П. Истина как категория мифологического мышления / А.П. Назаретян // Общественные науки и современность. – 1995. – № 4. – С. 105-108.

14. Фукуяма Ф. Наше постчеловеческое будущее: Последствия биотехнологической революции / Ф.Фукуяма [пер. сангл.]. – М.: «Изд-во АСТ», 2008. – 349 [3] с.

УДК 141.7 (045)

Т.Г. Шоріна

МІФОЛОГІЗАЦІЯ МАСОВОЇ СВІДОМОСТІ: ОНТОЛОГІЧНІ ТА ФЕНОМЕНОЛОГІЧНІ ВИМІРИ

Гуманітарний інститут Національного авіаційного університету

Анотація. В статті досліджуються соціальні, феноменологічні та психологічні підстави міфологізації сучасної свідомості, її змістові відмінності від «традиційної» стародавньої міфотворчості.

Ключові слова: міф, міфологізація свідомості, масова свідомість, технологічна цивілізація, культурна історія

Вступ

Новітні суспільні трансформації трактується сучасними дослідниками полярно протилежно: або як торжество ідей лібералізму в планетарному масштабі, або, навпаки, як криза світової системи і початок періоду глибокої смути. Низка вчених звертає увагу на певний історичний збіг сучасної політичної й соціально-економічної ситуації з тією, що склалася в Західній Європі в 30-ті роки ХХ ст. Іспанський філософ Х. Ортега-і-Гассет у 1929 р. феноменологічно виразив своє світосприйняття епохи в наступній антиномічній формулі: «вона вірить, що перевершує всі інші, а також чується початком, хоч і непевна, чи вона, часом, не є агонією [1, с. 33]». Торжество з присмаком смерті – така «дволика потенція» є трагічною ознакою кризового часу, свідченням завершеності

певного історичного «проекту». Невизначеність життя є водночас невизначеністю самої людини, що втрачає фундаментальні імперативи розвитку. Стан суспільної розгубленості на рівні масової психології й ідеології закономірно породжує регресивні явища та не може не супроводжуватися відродженням і, разом із тим, продукуванням «історичного марення» (О. Герцен) й різного роду міфотворчості.

Постановка завдання

Загалом, тема міфології і процесу міфологізації сучасної масової свідомості та ідеології, зокрема, отримали нове звучання. Актуалізація стихійно-іраціонального способу мислення, зростання ролі чуттєвого в житті та діяльності людей доби науково-технічної раціоналізації постають загальною проблемою, що потребує вивчення. Дана стаття спря-

мована на з'ясування характеру зв'язку міфологізації суспільної свідомості та онтологічних параметрів суспільства, на виявлення феноменологічних та психологічних підстав міфологізації сучасної свідомості, її змістових відмінностей від «традиційної» стародавньої міфотворчості, також уточнюється зміст ключових понять.

Аналіз досліджень і публікацій

Осягнення походження і сутності міфології має багату історико-теоретичну традицію, в якій вироблено підходи до розуміння цього культурного феномену. Відзначимо серед інших наступні: історико-культурний (Я. Голосовкер, О. Гулига, П. Гуревич, Ф. Кессиді, М. Ліфшиць, О. Лосев, П. Гуревич, М. Попович та ін.); психологічний (В. Вундт, З. Фрейд, К.-Г. Юнг, Е. Фромм та ін.); напрям структуралізму (К. Леві-Стросс, Р. Барт), символізму (Ф. Ніцше, М. Хайдеггер та ін.); неокантіанства (Е. Кассіпер); етнографічний (Е. Тейлор, Дж. Фрейзер та ін.).

Характеристика свідомості як «міфологічної» дається сьогодні різним проявам масової свідомості, а, отже, вимагає переосмислення історичної традиції з точки зору особливості її прояву в наш час. Питання сучасних міфологем і міфотворчості привертає увагу багатьох дослідників. Серед вітчизняних назвемо С. Винокурову, Є. Головаху, О. Злобіну, М. Міщенко, І. Попову, М. Савельєву, Н. Соболеву, С. Стояна, В. Танчера. Серед російських вчених назвемо імена Г. Осипова, Б. Єрасова, С. Кара-Мурзи, О. Неклеси, М. Хавеши.

У дослідженні проблемності сучасного характеру міфології авторка статті буде спиратися, передусім, на теоретичні засади таких мислителів, як: Х. Ортега-і-Гасет, який у праці «Бунт мас» розкриває суперечливість ситуації конкретної історичної кризи, що неоднозначно позначається на масовій свідомості й криє небезпеку для подальшого розвитку культури; Ф.Кессиді, який у праці «Від міфу до логосу» досліджує особливість міфології як найдавнішої і первинної форми світовідчуття в поступі людства до наукових форм мислення; О. Неклеси, який у колективній праці «Глобальне співтовариство: нова система координат» піддає критичному аналізу світ сучасного трансформаційного суспільства і зазначає нові контури майбутньої суспільно-економічної поліфонії, виводячи гексаномічну модель нового світоустрою; Г. Маркузе, який у праці «Одномірна людина» досліджує стан людини в західному індустріальному суспільстві з огляду на його історичні альтернативи; С.Кара-Мурза, який у праці «Маніпуляція свідомістю» вчений вказує на новий тип людини, що формується під впливом сучасної техніки маніпуляції. Розкриваючи внутрішній механізм останньої, він виходить на морально-етичні та історико-логічні висновки щодо цього; М. Ліфшиця, який у статті «Античний світ, міфологія, естетичне виховання» розкриває міфологічну свідомість з точки зору руху об'єктивної істини, вказуючи на місце і роль міфології давнього суспільства в духовній спадщині людства; Н.Соболева, яка у монографії «Соціологія суб'єктивної реальності» аналізує особливості суспільної свідомості пострадянського суспільства за кризових часів.

Основна частина

Передусім, визначимо, зміст ключових понять, на які спиратимемося в статті, таких як: «міф», «міфологічна свідомість», «міфологізація свідомості», «соціальні міфи». Свого часу видатний румунський дослідник міфології М. Еліаде зазначав про складність зупинитися на такому визначенні міфу, яке б задовільняло різнобічні вияви його вжитку. Бо існує біля десяти значних наукових шкіл, кожна з яких дає своє тлумачення міфу. Загалом вивченням міфу займаються у різних галузях знань – літературознавстві, фольклористиці, етнографії, антропології, лінгвістиці, релігієзнавстві, філософії, соціології, культурології. Якщо висвітлювати те інваріантне, що притаманне будь-якому міфу, то дотримуватимемося визначення М. Стеблін-Камєньського, – що це є оповідь, яка є там, де вона виникла й побутувала, приймалася за правду, якою б неправдоподібною не здавалась би. Якщо ж мова йде про розкриття змісту міфу як феномену первісного суспільного життя, то міф – це фантастична оповідь про божества або божественні істоти, культурних героїв, демонів тощо, в яких вірить народ, і які накладають правила соціальної поведінки, систему ціннісних орієнтацій тощо. Це форма архаїчного архетипічного світобачення, що має безумовне онтологічне, релігійне й екзистенціальне значення для людини, бо допомагає віднайти «справжню реальність».

Якщо застосовувати поняття міфу в більш широкому сенсі, як у випадку дослідження сучасної міфологізованої свідомості, то під «міфом» розуміємо форму вираження і об'єктивації ціннісного, образно-символічного та емоційно-рефлексивного освоєння дійсності, що продукує суспільна психологія та ідеологія, й передає його у вербальних або інших знакових формах.

Говорячи про «міфологічну свідомість», ми зазначаємо узагальнений, емоційно-рефлексивний, аксіологічний спосіб духовного самовизначення та самоутвердження соціальної спільноти (групи) чи індивіда в процесі засвоєння дійсності. Її головна функція полягає у забезпеченні консолідації спільноти та наданні оптимального життєвого тону за рахунок формування почуття впевненості у свої силах, у праві на «вищу цінність» тощо.

Поняттям «міфологізація свідомості» ми намагаємося підкреслити стихійно-об'єктивний чи суб'єктивно-цілеспрямований процес утворення міфичного світосприйняття та світорозуміння.

Поняття «соціальні міфи» використовуємо на противагу давнім міфам, «традиційним». У них зауважуємо, по-перше, їх зверненість до конкретних аспектів суспільного життя, освячення вічних питань влади і підкорення, залежності і свободи, несправедливості та рівності (П. Гуревич), а, по-друге, на природу їхнього виникнення. На відміну від традиційних міфів, вони породжені не стихією народної творчості, а ідеологічними соціально-політичними інтересами тих чи інших груп. Тому, не випадково, «Новітній філософський словник» визначає соціальний міф як феномен ідеологічної практики, що свідомо і цілеспрямовано маніпулює масовою свідомістю за допомогою спеціально сформульованих для цієї мети соціальних міфів [2, с. 637]. На нашу ж думку, природа сучасних соціальних міфів є подвій-

ною. В ній відбиваються як ідеологічно-технологічні міфотворчість, так і свободна колективна міфотворчість.

Реанімація міфологічного потенціалу в час раціоналізму та технократизму здається дивним і парадоксальним. Проте в сучасній постмодерністській парадигмі міф і міфологія стали розглядатися в їх позитивному значенні. Такий погляд наочно суперечить колишньому, просвітницько-критичному підходові. Для останнього міфи були притаманними примітивній, дологічній, вже віджилій формі культури людства. Тепер же міф і міфологія розглядаються майже як істинна форма знання, що має неушкоджену, не спустошену всевладдям об'єктивації знання, автентичність і цілісність. Чи не криється тут культурна пастка? Чи можуть «прижитися» і бути відтвореними історично минулі світоглядні структури в світогляді сучасника? І якщо можуть, то в який спосіб?

Всезагальна мінливість містить у собі одночасно і «поступ», і «регрес», тому може бути або продуктивною вищою порядку, або негацією, руйнівною силою, злісним глузуванням Мефістофеля, за висловом М. Ліфшиця. Все залежить від того, як людство ставиться до культурної спадщини, адже не виявивши об'єктивної основи історії, воно не може вийти з тіні минулого. Проте замість цього сучасна людина сповідує культ «негативних величин» – вона відкидає стару культуру, нічого не пропонуючи на її місце. Перекидання всіх досягнень цивілізації й норм моралі перетворюється на особливу техніку, коли ніщо не має свого внутрішнього змісту, де діалог усувається монологом із безпосереднім правом довільного нав'язування своєї волі і бачення суспільного цілого. Це різноманітне перетасування відомого набору породжує ілюзію відмови від продуктивної праці на користь споживання, переходу від виробництва до перерозподілу суспільних благ. Саме «перекидання» постає джерелом підтримки життя, що вичерпало себе і не знає, як діяти, воно і «діє»: руйнування виробництва стає її продуктивною працею.

Сучасний характер діяльності, безумовно, не усуває культури, але він «є голим запереченням, за яким криється чистий паразитизм» [1, с. 139]. Останній поставлений над Добром і Злом. Він не є аморальним, але не має моралі, звідси – його повзучість і гнучкість: щось на зразок пастки, що увесь час вивертається навиворіт з новою принадою, так що не можна зрозуміти, що спіймався. Сьогодні стало можливим витягати прибутковість із самої кризи світу. У всесвітньому масштабі виникає феномен «контрольованої деструкції» (О. Неклеса), «організованого хаосу»: «мистецтво» створення й використання кризових ситуацій з метою підвищення рівня контролю над динамікою світових процесів.

Хаос і тверде керування – між цими двома полюсами проходить весь духовний і матеріальний цикл сучасних подій. Вони стали очевидною реальністю, відкинувши, як застарілий, міф про «саморегуляцію» суспільної системи, «невидиму руку», природну рівновагу й ін. Навпаки, кінець ХХ і початок ХХІ ст., які пишуться своїм запаморочливим техніко-технологічним новаторством і передовими ідеями, далеко в цьому просунувшись перед колишніми століттями, зробили наявним запаморочення іншого порядку, – вони повернулися далеко назад, у глибину століть, щодо реставрації колишньої суспільної

практики. Цивілізація, яка перебуває на вершині досягнень, «ніби заново повертає алгоритм неофеодальної побудови життя, таких відносин, що «дозволяють стійко існувати, планомірно стягуючи своєрідну ренту... із соціально-економічної неоднорідності світу» [3, с. 48]. Так, через відсутність фундаментальних проривів, оптимізуючи й перерозподіляючи раніше отримані людством знання й можливості, продукується «негативна вартість» (О. Неклеса), що свідчить про «трофейний» характер людської активності.

Сучасна суспільна практика здійснюється «в голові шахового коня» (Зб. Бжезинський), і саме тому наша доба – це доба психології. З очевидністю відбувається суб'єктивація об'єктивної реальності. Але, на жаль, ця суб'єктивація обертається своїм зловтишнім боком.

Сучасна цивілізація тішиться величчю технічної досконалості, як свободна від усяких внутрішніх сумнівів у своїй науковій чистоті, вона, натомість, прийшла до ірраціонального «бунту» засобів виробництва. У доповіді Д. Медоуза, підготовленій для Римського клубу в 1972 р., прямо наголошувалося питання щодо меж росту сучасної технологічної цивілізації. Природні та суспільні наслідки її стихійного розвитку обернулися катастрофою для власних основ. «Вичерпання простору Нового часу, фатальна криза його цивілізаційної моделі» – так дослідники коментують реальне положення. «Ми живемо з технікою, але не завдяки техніці [1, с. 63]», – писав Х. Ортега-і-Гасет. Об'єктивізм, вузько прагматичне ставлення людини до природи і до себе самої виявляє сьогодні свої крайнощі, свого часу таке ставлення було історичною необхідністю, необхідністю, що проклала шлях через випадок. Тепер же, навпаки, стихійна випадковість, що захлиснула людину, повинна бути усвідомлена у своїй необхідності, або необхідність повинна бути зрозумілою як свобода.

Наука і техніка, самі по собі не є самоцінними, вони виступають лише різними діяльними здібностями самої людини, й тому не здатні стояти осторонь суспільних проблем, бути «незаплямованими» ними. З іншого боку, демонізм надтехніки і чистої науки тільки розкривають антисуспільний спосіб існування людини. Разом із тим, сучасний характер суспільного поділу праці, спочиває на технічному принципі. Розкриваючи процесуальність природи, він знімає із себе суб'єктивну обмеженість і спрямовує розвиток у безкінечність. От і виявляється, що «цивілізованим є світ, але не його мешканець [Там само, с. 63]», іншими словами, цивілізованим є світ тією мірою, якою він є нецивілізованим (тією мірою, якою нецивілізованим виявляється його мешканець). Дійсно, немає людини у відомому сенсі без науково-технічного поступу, але і науково-технічний поступ (який є потенційно нескінченним), не спрямовується у нескінченність без «поступу» самого індивіда. Людина повинна привласнити свою відчужену природу (=історію культури), повернути її для творення культурної історії. З цього випливає, що «межі росту» поставлені сучасній технологічній цивілізації, тобто конкретному типові способу зміни, але не цивілізації взагалі. Однак відбувається протилежне. Сучасна людина не бажає відмовлятися від технологічного суспільства. Навпаки, всю свою

велетенську продуктивну міць вона кидає на *опроцнення* цивілізації. Як для хлоп'яцтва – це занадто «багато», а для зрілої дорослості – занадто «мало»: тому що «діти цивілізації» стояли на початку шляху відшукування істини своєї сутності, а сучасний «примітив» (тут ґрунт для феномену «маленької людини») намагається його забути. «Це – Велика Хартія варварства», писав іспанський філософ [1, с. 58], вона – дикість витонченого інтелекту.

Розмивання об'єктивного змісту життя, раціонально-ірраціональна логіка сучасних подій породжує міфологізацію мислення та дійсності. Загальне враження «негласно встановленого абсурду», «відчуття безвихідності не від конкретної погрози, а від зростаючого почуття, що всі втягнуті в якийсь шизофренічний карнавал [4, с. 263]» викликають сумнів у силі розуму, руйнують його.

Отже, чи може людство оживити віджилі світоглядні конструкти, повернути відстале? – Можна, погоджувався німецько-американський філософ Г. Маркузе, проте «тільки в мріях або у формі свого роду дитячої регресії [5, с. 322]». Звідси можна спробувати вивести змістовну відмінність між стародавньою та сучасною соціальною міфологією. Для «дітей цивілізації» вона, дійсно, поставала своєрідною формою істинного мислення, але в наш час виступає перетвореною, регресивною формою масової свідомості і є «колективним сном». Сучасна соціальна міфологія відбиває лише символи своїх абстрактних ідей, які оголошує єдино істинними, оскільки не визнає істини «поза собою», об'єктивну істину.

У психологічному сенсі людина завжди звертається до міфу як до царства свободи у просторі не-свободи. Стомлена одноманітністю повсякденності, змагаючи під тягарем зовнішньої необхідності, чванливістю раціоналізму, вона знаходить у міфі утвердження незбутніх надій, дозвіл придушених у суспільстві потягів думки й вчинків, компенсацію розриву суспільних зв'язків у почутті єдності з колективом. Вона створює у фантазії немовби іншу реальність, відзначену зустріччю людини зі світом і їх гармонійним єднанням. У міфах людина по-людськи переживає жорстокість ударів долі та свою нелюдськість, вони глибоко моральні. К. Леві-Строс, відомий французький учений, автор «Міфологічних досліджень», стурбований сучасною мораллю і звертаючись до моральної проблематики стародавніх міфів, писав із цього приводу, що доба сучасної цивілізації з її жахаючою спрагою руйнування є таким часом, «коли вкрай необхідно сказати, як це роблять міфи, що здоровий гуманізм не розпочинає із самого себе, але ставить світ раніше від життя, життя раніше від людини, повагу до інших істот раніше від егоїзму» [6, с. 406]. Міфи гармонічні, але, однак, одночасно внутрішньо суперечливі в їх конкретній формі. І справа сучасника – зрозуміти їхнє місце у становленні або запереченні всезагального, їх об'єктивний зміст. У свою чергу, щоб «упасти» з висоти культури до «здорового гуманізму» стародавнього міфу, потрібно разом із тим відродити його конкретно-історичний простір і час, а з ним – його незаймані істини, але й омани, його «доісторичну нісенітницю». Можна тому сказати, що спроба поживлення старовини поєднана з відновленням саме темного боку міфу, «марення» історії. Сучасна міфологія –

це триумф неутца, «шабаш вульгарності» (А. Джигарханян), приправлений «апетитними» словами – соціальною риторикою.

Передумовою для утвердження сучасної міфологізації свідомості стають не субстанційно-позитивні ідентифікації, не оптимістично колективні уявлення та ідеї, а навпаки – вона утверджується в умовах колективної зневіри в спільні цінності, в умовах анархії й хаосу суспільного життя, що заповнений соціальною напругою, релігійними війнами, релігійними і етнічними конфліктами, струсами й невизначеністю в політичних, економічних тощо відносинах, розчаруванням у раціональному пізнанні. Такий же відбиток – невизначеності, плюральності, локальної направленості, різної міри тимчасовості, антинауковості й антиісторизму відповідно несе в собі сучасна міфотворчість.

Як позбавлений укорінення в історії й культурі сучасний міф буде в хибний спосіб компенсувати ідею спільної солідарності і колективної ідентичності й віднаходити її на шляху апологетики давнини, і не за суспільним принципом, а за принципом «ґрунту та крові», що, скажімо, у політичній площині відіб'ється в ідеї природної або земної нації (солідарність у формі братерства за народженням і долею). Так, як пише вітчизняна дослідниця Н. Амельченко, за часів сучасної суспільної аномії в Україні буде оживати романтичне слово «відродження» в якості символу пошуків такої соціокультурної ідентичності, яка протилежна «науково організованому суспільству», з його ідеалами та цінностями [7, с.71]. Якщо ідеал радянського суспільства мав спрямованість у майбутнє, у світ його ідеальногоперетворення, то міф про Відродження як відшукування архе-нації, як показує авторка, свою істину шукає в глибині історії й не може не вступати її «чистим запереченням» (тому лише мовна практика) – тобто очищенням у боротьбі «з чудовиськами комунізму та російського імперіалізму» [Там само, с. 71], а отже, виявляється свідомістю не героїчно-оптимістичною, а героїчно-ображеною, покривдженою злою долею своєї історії.

Міф, у його сучасному розумінні, багатьма дослідниками скоріше використовується не в якості метафори, а в якості ще одного рівного з іншими – раціонально-науковим, мистецьким, релігійним та ін. аспектом дійсності, які людина актуалізує в залежності від ситуації. За міфом взагалі, згідно з логікою «нової» онтології, закріплюється роль об'єктивного слова, що стає формою вираження логічного, що існує до, поза й незалежно від способу життєдіяльності людей. Тому, про які би метафізичні явища не йшлося, усе – як означувальне словом, дискурсом індивіда – підпадає під визначення міфу. Проте це і є свідченням лише «естетизованої», суб'єктивної форми протистояння такого міфу-ідеї певній реальності, одвічній від неї втечі й дистанціювання. З іншого боку, це є підтвердженням неподоланої діалектики Просвітництва. Конструювання дійсності через знак, «оргія виробництва» (Ж. Бодрійяр) сама езворотним боком ірраціоналізму, що являє собою непристойність, бо співіцає про смерть живого, його тотальну машинерію й роботизацію, воно не може оживити «послаблену» знаково-формалізовану реальність завдяки дискурсу чи «Спокусі» – то є лише інтелектуальна й символічна гра, обмін, то не є виробництвом (творенням) са-

мої дійсності, а лише її «трофейним» відтворенням, споживанням.

Стародавнє суспільство в міфах виявляло «повстання поезії проти прози», але разом з тим створювало «неясний абрис примирення цих сторін» [8, с. 427], коли людина зможе довіритися самостійному життю об'єктивного світу. Сучасне суспільство бажає бути царством свободи поза царством необхідності, але тому, навпаки, залишається голою прозою, у цьому криється сутність її алогізму, втрата історичної пам'яті, розрив часів. Лише другий шлях виходить на *продуктивність вищого порядку*, розумну нескінченність, коли гола проза перетворюється на поезію, дійсне мистецтво – свободне людське самоздійснення своєї суспільної природи як необхідності.

Висновки

Сучасна масова свідомість і ідеологія позначена рисами міфологізації мислення і світовідчуття. Проте сучасна зміфологізована свідомість є набагато складнішою, ніж її прадавній аналог.

Сучасна міфологія, на відміну від міфології прадавньої, – це справжній конгломерат різноманітних елементів, які містять не тільки архаїку, але й квазіміфологічні, раціоналізовані та надідеологізовані елементи. Людське вірування, яке у прадавній міфологічній свідомості засновувалося на безпосередньому чуттєвому відтворенні реальності, у сучасній міфології опосередковане складною системою специфічно раціоналізованих (через обернені форми субстанційних відносин) взаємозв'язків з ідеологією.

Якщо синкретизм архаїчної міфологічної свідомості розумівся у якості специфічної форми цілісності, яка містила в собі органічну єдність знання про матеріальне й ідеальне, природне і культурне, реальне й фантастичне, то новітня міфологічна свідомість на тлі наукової раціональності втрачає подібну цілісність, й виявляється фрагментарно на різних рівнях й у різних формах суспільної свідомості. Фіксується й кілька шляхів формування сучасного міфу, один з яких, що створюється внаслідок відповідних змін сус-

пільно-економічного, технологічного та культурологічного характеру (у їх впливі на суспільну та індивідуальну свідомість), та інший, – через нав'язування, легітимізацію, ідеологію. При цьому кризові явища в суспільстві зазвичай передують такій «міфотворчій практиці». Під час кризи відбувається своєрідне «повернення» до історично минулих способів розуміння та засвоєння дійсності. Водночас існує й міфологія владних режимів, певна сукупність міфів, створених відповідними інституціями, що мають право на легітимізацію знання. Це силоміць нав'язані соціальні міфи, які відрізняються від міфів індивідуальної свідомості, які зазвичай мають іншу природу виникнення. За соціальною міфотворчістю подеколи приховуються й спеціалізовані наукові розробки, цілі системи маніпулювання свідомістю з раціональними формами легітимації міфу.

Список літератури

1. Ортега-і-Гасет Х. Вибрані твори / Хосе Ортега-і-Гасет; [пер. з ісп. Вольфрам Бурггардт, В'ячеслав Сахно, Оксана Товстенко; передмова: Віталій Табачковський]. – К.: Основи, 1994. – 420 с.
2. Новейший философский словарь: 2-е изд., перераб. и доп. – Мн.: Интерпресссервис; Книжный дом, 2001. – 759 с.
3. Глобальное сообщество: Новая система координат (подходы к проблеме) / [рук. проекта и отв. ред. А.И. Неклеса]. – СПб.: Алетейя, 2000. – 320 с. – (Глобальные проблемы XXI века; Московская школа геоэкономических и социальных исследований; Вып.1).
4. Кара-Мурза С. Г. Манипуляция сознанием / С.-Г. Кара-Мурза. – К.: Оріяни, 2000. – 448 с.
5. Маркузе Г. Эрос и цивилизация. Одномерный человек: Исследование идеологии развитого индустриального общества / Г. Маркузе; [пер. с англ., послесл., примеч. А.А. Юдина]. – М.: ООО «Издательство АСТ», 2002. – 526 с. – (Philosophy).
6. Леви-Строс К. Мифологии: в 4-х т. – М.; – СПб.: Университетская книга, Т. 3: Происхождение застольных обычаев. – 2000. – 461 с.
7. Амельченко Н. Міф та нація – переплетення філософського та політичного дискурсів / Наталія Амельченко // Філософська думка. – 2003. – № 6. – С. 50-76.
8. Лифшиц М. А. Собрания сочинений: в 3 Т. / М.А. Лифшиц – М.: Изобраз. Искусство. – Т. 3. – 1988.- 560 с.

Т.Г. Шорина

МИФОЛОГИЗАЦИЯ МАССОВОГО СОЗНАНИЯ: ОНТОЛОГИЧЕСКИЕ И ФЕНОМЕНОЛОГИЧЕСКИЕ ИЗМЕРЕНИЯ

В статье исследуются социальные, феноменологические и психологические предпосылки мифологизации современного сознания, его содержательные отличия от «традиционного» древнего мифотворчества.

Ключевые слова: миф, мифологизация сознания, массовое сознание, технологическая цивилизация, культурная история

T. Shorina

MASS CONSCIOUSNESS MYTHOLOGIZING: ONTOLOGICAL AND PHENOMENOLOGICAL MEASUREMENTS

The article examines the social, psychological and phenomenological background of modern consciousness mythologizing, its substantial differences from the "traditional" ancient myth-making.

Key words: myth, the mythologizing of consciousness, mass consciousness, technological civilization, cultural history

УДК 1.140

С.М. Ягодзінський

ДИЗРУПТИВНІСТЬ ГУМАНІТАРНИХ ІННОВАЦІЙ У ПРОСТОРІ ГЛОБАЛЬНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ МЕРЕЖ

Гуманітарний інститут Національного авіаційного університету

Анотація. Досліджуються зміст і форма гуманітарних інновацій у культурі постмодерну. Спираючись на те, що інноваційна діяльність в інформаційну епоху стає соціальною потребою, ставиться питання про характер гуманітарних інновацій. У просторі глобальних інформаційних мереж вони перетворюються на носія їх соціокультурного потенціалу та основне джерело трансляції соціальної інформації.

Ключові слова: гуманітарні інновації, дизрупція, глобальна інформаційна мережа, інформаційний простір.